

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ТА ЗДАТНОСТІ УЧИТЕЛЯ ДО ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Загальна кількість годин – 4

Форма заняття: інтерактивна лекція

План заняття

Інформаційно-теоретичний блок.

1. Теоретичні передумови формування психологічних основ педагогічної взаємодії.
2. Психологічні основи педагогічної взаємодії як опорний механізм партнерських відносин. Правила педагогічного спілкування у взаємодії.
3. Тенденції розвитку психологічних засад педагогічної взаємодії з учнями за традиційних умов навчання. Методи педагогічної взаємодії.

Практичний (тренінговий) блок.

4. Рефлексія. Виконання вправ. (Навчальна ситуація «Є така точка зору». Рольова гра «Ефективна взаємодія з класом». Тренінг «Педагогічна взаємодія на основі партнерських стосунків»).

Анотація

Проблема педагогічної взаємодії є однією з центральних у педагогічній психології, оскільки від її трактування залежить психологічна коректність та цільова ефективність здійснення навчання, отримання освіти.

З огляду на те, що педагогічна взаємодія здійснюється у контексті «партнерських відносин» виникає необхідність визначити особливості та структуру «партнерських відносин» як спільної діяльності («взаємодіяльності») за допомогою виокремлення у змісті поняття «педагогічна взаємодія» ознак, які власне і характеризують суб'єкта як носія партнерської діяльності.

Категорія педагогічної взаємодії відтворює міру прояву суб'єктності кожного його учасника, яка залежить від рівня розвитку його свідомості, особистості та діяльності, а також від міри відповідності умов педагогічного процесу індивідуальним очікуванням. Збіг очікувань з реальними обставинами сприяє виникненню у її учасників *почуття приналежності (партнерства)* до спільної діяльності, і, отже, створює психологічну передумову для педагогічної взаємодії. Суб'єктність вчителя та учнів експлікується у їхній мовленнєвій діяльності, елементи якої характеризують значущість для них тих чи інших аспектів педагогічної взаємодії. Саме ці аспекти впливають на розвиток відповідних психічних утворень у структурі свідомості, особистості та діяльності її учасників.

Структура педагогічної взаємодії утворюється єдністю зовнішніх, внутрішніх і процесуальних факторів. *Зовнішня* структура педагогічної взаємодії базується на взаємозалежностях систем: освітньої, педагогічної, соціально-психологічної (педагогічний та учнівський колектив), міжособистісної (системи «вчитель – учень», «учень – учень»). *Внутрішня* структура визначається системною залежністю явищ, які відтворюються у категоріях діяльності (діяльнісний досвід), особистості (особистісний досвід), свідомості (усвідомлення діяльнісного та особистісного досвіду). *Процесуальна* структура педагогічної взаємодії створюється причинно-наслідковою послідовністю регулятивних і виконавчих елементів сумісної діяльності вчителя та учнів.

Загальні механізми педагогічної взаємодії відтворюються у її структурно-функціональних залежностях (суб'єкт-суб'єктні та суб'єкт-об'єктні зв'язки), соціалізації (соціальний досвід), інтеграції (досвід взаємин у групі), ідентифікації (досвід міжособистісних стосунків). *Психологічні механізми* педагогічної взаємодії постають як узгодження власних дій з вимогами суспільного, групового, міжособистісного оточення. *Базовим психологічним механізмом* педагогічної взаємодії є ототожнення себе з іншим за його функціональними ознаками, яке спирається на соціальний досвід і функціональні вимоги до спільної діяльності у групі.

Психологічну основу педагогічної взаємодії як опорного механізму партнерських відносин утворюють:

- усвідомлення досвіду, відтворення та засвоєння змістових і функціональних ознак інтерактивних ситуацій навчання та виховання (категорія свідомості);

- інтегративне поєднання способів суб'єкт-суб'єктних (категорія особистості) та суб'єкт-об'єктних (категорія діяльності) дій вчителя і учня в подіях спілкування, навчання та виховання;

- установки учителя й учнів як узагальнене відображення їхнього інтерактивного досвіду.

Питання для самоперевірки

1. У чому виражається практична готовність до педагогічної взаємодії?
2. У чому полягає сутність і особливості педагогічної взаємодії у вашому розумінні?
3. Сформулюйте завдання психологічних основ педагогічної взаємодії.
4. Проаналізуйте зміст і методи педагогічної взаємодії.
5. Розгляньте процес становлення педагогічної взаємодії як опорного механізму партнерських відносин.
6. Чим відрізняється педагогічний вплив педагога від педагогічної взаємодії?
7. Які вміння необхідні вчителю для ефективної педагогічної взаємодії? Проілюструйте свою відповідь прикладами з шкільної практики.
8. Як пов'язаний професійний і особистісний розвиток педагога?

Завдання для осмислення теми

1. Складіть професійні заповіді для ефективної педагогічної взаємодії.
2. Поміркуйте над питанням: «У чому ви вбачаєте небезпеку штампів у педагогічній взаємодії?»

3. Підберіть епіграф, який підходить до теми заняття. (Це може бути крилатий вислів, прислів'я, поетичний рядок, висловлювання педагога, письменника, власне висловлювання).

4. Напишіть ессе на тему «Учитель, якого чекають в сучасній школі».

Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація. : навч. посібник. / Н. П. Волкова. – К. : Видавничий центр «Академія», 2006. – 256 с.

2. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм. Історико-методологічні та теоретичні аспекти : [монографія] / Н. В. Гузій. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. – 243 с.

3. Дмитрієва С. М. Педагогічна співтворчість як умова гуманізації взаємин вчителя та учнів / С. М. Дмитрієва. // Гуманізація взаємин вчителя та учнів – необхідна умова особистісно-орієнтованої освіти : наук.-метод. зб. – Київ-Житомир, 2004. – С.31-40.

4. Киричук О. В. Діалог у контексті педагогічної взаємодії / О. В. Киричук // в кн.: Діалогічна взаємодія у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи : книга для вчителя / [за ред В. В. Андрієвської, Г. О. Балла, А. Г. Волинця та ін.] – К. : ІЗМН, 1997. – С. 31-46.

5. Москаленко В. В. Психологія соціального впливу: навч. посіб. / В. В. Москаленко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 448 с.

6. Мушинський В. П. Психологічний портрет вчителя / В. П. Мушинський. – Харків : Основа, 2005. – 156 с.

7. Психологические особенности ориентации педагогов на личностную модель взаимодействия с детьми. [под ред. В. Г. Маралова]. – М. : Академический Проект : Парадигма, 2005. – 288 с.

8. Черезова І. О. Психологічний аналіз педагогічного спілкування / І. О. Черезова // зб. наук. праць. – Бердянський державний педагогічний університет, Інститут психології ім. Г.С.Костюка. – Психологічні науки. – Бердянск, 2004. – № 1. – С. 73-81.

9. Щербан Т. Д. Навчальне спілкування як засіб розвитку учня / Т. Д. Щербан // Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Психологія. – Вип 15. – Ч. II. – Харків : ХНПУ, 2005. – С.85-195.

10.

http://www.psyh.kiev.ua/Власенко_Віктор_Володимирович._Вчителі,_учні:_психологія_взаємних_оцінних_ставлень

11. <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/8743/1/BONDAREVA.pdf>

*Орієнтовний перелік проблемних питань для самоосвіти в міжкурсовий період
в межах зазначеної теми*

1. Методологічні засади теорії педагогічної взаємодії.
2. Стратегії та способи педагогічної взаємодії.
3. Види і типи педагогічної взаємодії.
4. Особливості педагогічної взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу.
5. Чинники готовності учителів до педагогічної взаємодії з учнями.
6. Психологічні умови формування психологічної готовності учителів до партнерської взаємодії.
7. Методи педагогічної взаємодії.
8. Комунікативна толерантність та рефлексійність особистості у педагогічній взаємодії.
9. Рівні педагогічної взаємодії.